

معنای زندگی در

اسلام، مسیحیت و یهودیت

دکتر سید محمد مهدی نور

عضویت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز، استادیار و کارکنان غنی (ع)

دکتر یحیی گلزار

عضویت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام

سرشناسه

مهدوی نور، سیدحاتم، ۱۳۵۱

عنوان و نام پدیدآور معنای زندگی در اسلام، مسیحیت و یهودیت / سیدحاتم مهدوی نور، بیوک علیزاده.

مشخصات نشر علی آباد کتول: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علی آباد کتول، ۱۳۹۵.

پشت جلد به انگلیسی

Seyyed Hatam Mahdavinoor, Booyouk Alizadeh. Meaning of life in Islam, Christian, Jewish.

موضوع

زندگی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام - مسیحیت - یهودیت

موضوع

زندگی مذهبی (اسلام، یهودیت و مسیحیت)

موضوع

زندگی و قرآن

شناسه افزوده

یزاده ک، ۱۳۴۰

شناسه افزوده

دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علی آباد کتول

رده بندی کنگره

۱۳۹۵ ۰۹۰۶ ۰۸۲۵

رده بندی دیویی

۲۹۷/۷۲

شماره کتابشناسی ملی ۴۲۰۶۹۰۴

معنای زندگی در اسلام، مسیحیت و یهودیت

مؤلف: دکتر سید حاتم مهدوی نور، دکتر بیوک علیزاده

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۵

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال

شابک:

ISBN:

978-964-10-3984-6

ناشر: مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علی آباد کتول

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

مراکز پخش: دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی آباد کتول ۰۱۷-۳۴۲۲۴۵۰۰

پیشگفتار

به ناچار آنکه جان را فکرت آموخت

یکی از مهم‌ترین پرسش‌هایی که هر فرد از خود می‌پرسد، پرسش از معنای زندگی است. انسان نیازمند است که هدف، آفرینش خود را دریابد از این‌رو می‌بایست به جستجوی فلسفه زندگی خود بپردازد. انگیزه این جستجو در شرایط مختلف ایجاد می‌شود: توجه به ناپایداری زندگی، برخورد با معمای مرگ، شکست در انتخاب‌گیری، شرایط نامساعد اجتماعی، وجود ذهن جستجوگر. هر کدام از این انگیزه‌ها کافی است انسان از خود بپرسد که مرا بهر چه آفریده‌اند؟

معنای زندگی به دو معنا به کار می‌رود:

- هدف زندگی برای موجودات صاحب اراده؛
- فایده زندگی برای موجودات بدون اراده.

انسان موجود مختاری است و به هر دو معنا زندگی انسان می‌تواند معنا داشته باشد و هر انسانی می‌تواند بپرسد خلق من چه فایده‌ای دارد؟ به عنوان یک موجود مختار به هدفی می‌توانم برای خود برگزینم؟

پرسش از معنای زندگی مهم‌ترین مسئله بشر است. اگر این پرسش‌ها را پاسخ نگوئید به پوچی خواهید رسید. به قول آلبر کامو:

چه فرق می‌کند که زمین به دور خورشید بگردد یا این به دور آن. مختصر بگویم که این مسئله فاقد ارزش و اهمیت است. در عوض می‌بینیم کسان بسیاری به زندگی خود خاتمه می‌دهند؛ زیرا معتقدند که زندگی به زحمت زیستن نمی‌آرزد. یا ملاحظه می‌شود که کسان دیگری خود را در راه عقاید یا آرزوهایی به کشتن می‌دهند که دل بدان خوش کرده بودند و به آن دلیل و

بها نه می زیسته اند. (آن چه که مردم بهانه زیستن می خوانند بهانه بسیار خوبی برای مردن نیز هست). پس به عقیده من معنای زندگی واجب ترین مسئله است (کامو ۱۳۵۱، ص ۹۴).

پیشرفت بشر هم مانع از پرسیدن این پرسش نیست. امروز بشر بیشتر نیازمند پاسخ به این پرسش است.

برای یافتن معنای زندگی به هر دو معنای مذکور نخست باید بدانیم آیا جهان خالق دارد یا خیر؟ اگر خالق دارد چه ویژگی هایی دارد و هدفش از خلقت چه بوده است؟ اگر انسان خالق نداشته باشد یا خالی است اگر باشد بدون هدف جهان را خلق کرده باشد فایده زندگی مشخص نمی شود. تنها معنای زندگی به معنای هدف زندگی مطرح می شود؛ من به عنوان موجودی مختار چه هدفی می توانم برای خود برگزینم؟

انسان هر هدف را برای خود برگزیند و برای رسیدن به آن تلاش کند، بالاخره خواهد مرد. پرسشی برای افراد جستجوگر پیش می آید که چرا خود را به دردسر بیندازم و برای رسیدن به هدفی که دائمی نیست و هر لحظه ممکن است زندگی ام از بین برود، این همه تلاش کنم؟ این زبان حال کسی است که به زندگی بعد از مرگ قائل نیست. پس هر کاری می تواند انجام دهد و هر جنایتی مرتکب شود؛ خود را بکشد؛ دیگران را به قتل برساند یا هر کار دیگری بکند بازخواست نمی شود. پس مهم ترین پرسشی که برای یافتن معنای زندگی پیش پا بخورد این است که آیا بعد از مرگ زندگی انسان ادامه دارد یا خیر؟ اگر حیات انسان بعد از مرگ ادامه دارد، رابطه آن با این زندگی چیست؟ اگر آن زندگی با زندگی کنونی انسان هیچ ارتباطی نداشته باشد، انسان مجاز است هر کاری انجام دهد؛ اما اگر انسان بپذیرد زندگی بعد از مرگ تابعی از زندگی کنونی است، دیگر هر عملی را انجام نخواهد داد؛

مطابق دیدگاه استاد مصطفی ملکیان در درس گفتارهای معنای زندگی برای این که دینی معنای زندگی به معنای هدف زندگی برای انسان ارائه کرده باشد وجود چند پیش فرض زیر ضروری است: الف) اعتقاد به وجود خدای متشخص که با انسان ارتباط برقرار کند و راهی را به او نشان دهد.

ب) اعتقاد به این که خدای متشخص دست به خلقت زده است و از خلقت خود هم هدف داشته

است.

ج) اعتقاد به زندگی پس از مرگ؛

د) اعتقاد به وحدت جهان؛

ه) اعتقاد به اختیار انسان

و) اعتقاد به این که خداوند برای رسیدن به آن معنا راهی را هم مشخص کرده است.

ز) اعتقاد به این که اگر کسی به آن هدف توجه نکند مورد مؤاخذة قرار می‌گیرد.

کتاب شامل سه بخش، یک مقدمه و یک نتیجه‌گیری است. در مقدمه، معنای زندگی تبیین می‌شود و در هـ یک از سه بخش نخست پیش‌فرض‌های معنای زندگی، سپس معنای زندگی و در نهایت افعال، ربّ - مبدّئ معنای زندگی که ادیان یهودیت، مسیحیت و اسلام مشخص کرده است بررسی و در نتیجه‌گیری یاد شده در با هم مقایسه می‌شود.

امید آن که این اثر مورد قبول حضرت حق قرار گیرد.

الهم وثقتنا لما تحب و ترضی

سید حامد معتمد، نور و بیوک علیزاده

تهران

تابستان ۱۳۸۶

فهرست

۲۱	مقدمه
۲۴	معنا
۲۶	زندگی چیست؟
۲۸	چیستی معنای زندگی
۳۱	علم و پی‌دن به معنا
۳۸	کشف جمعا هدف زندگی
۳۹	معنای عام و خاص زندگی
۴۰	یافتن هدف زندگی راه پی‌دن به آن
۴۲	معنای برون‌زاد و درون‌زاد
۴۳	رابطه هدف و معنای زندگی
۴۳	چارچوب مفهومی تحقیق
۴۷	بخش نخست: معنای زندگی در یهودیت
۵۱	فصل نخست: درباره یهودیت
۵۱	تاریخچه قوم یهود در تورات
۵۳	متون مقدس یهود
۵۵	فصل دوم: پیش‌فرض‌های هدف‌داری زندگی در دین یهود
۵۵	۱. شخص‌وار بودن خدا در دین یهود
۵۶	نشانه‌های متشخص‌بودن خدا در دین یهود
۵۶	۱. واحد
۵۷	۲. داری قدرت مطلق
۵۸	۳. داری علم لایتناهی
۵۸	۴. عادل و داری رحمت
۵۹	۵. غیور

۵۹	۶. متعالی
۵۹	۷. رفتارهای انسان‌وار خداوند
۶۳	نشانه‌های غیر متشخص بودن
۶۴	۲. خلقت عالم توسط خداوند
۶۴	۳. وحدت عالم در دین یهود
۶۵	مراحل خلقت
۶۶	نخستین مخلوق
۶۷	آدمان زمین
۶۷	فرشتگان
۶۸	شیطان
۶۸	۴. هدف‌داری خلقت
۶۹	۵. زندگی پس از مرگ
۷۰	عاقبت انسان
۷۲	رستاخیز
۷۲	محل وقوع رستاخیز
۷۳	رابطه زندگی در دنیا و بعد از مرگ
۷۴	۶. اختیار انسان
۷۷	فصل سوم: معنای زندگی انسان در دین یهود
۷۸	روح
۷۸	خلقت آدم و حوا علیهما السلام
۷۹	علت خروج آدم و حوا از بهشت
۸۰	معنای زندگی در یهودیت
۸۰	هدف فردی زندگی در یهودیت (هدف اخروی)
۸۱	هدف اجتماعی زندگی در یهودیت (هدف دنیوی)
۸۳	فصل چهارم: افعال مقرب و مبعّد انسان به معنای زندگی

۸۴	راه غلبه بر بدی
۸۵	عصمت انسان
۸۵	تأثیر گناه آدم و حوا بر انسان‌های دیگر
۸۶	انواع گناهان
۸۷	اعمال مقرب در ارتباط انسان با خدا
۹۰	الف) اطاعت و عبادت
۹۲	ب) بت زستیدن
۹۲	ج) رسایت قانون سبت
۹۲	اعمال مقرب در ارتباط انسان‌های دیگر
۹۲	۱. احکام نفی‌ای
۹۷	۲. احکام اثباتی
۹۸	توبه و کفاره
۱۰۱	بخشش گناهان
۱۰۳	فصل پنجم: نتیجه توجه نکردن به معنای زندگی
۱۰۳	الف) هدایت و راهنمایی
۱۰۳	ب) کمک کردن
۱۰۳	ج) پاداش دادن به طاعات
۱۰۴	د) مجازات نافرمانان
۱۰۴	مرحله نخست مجازات
۱۰۵	مرحله دوم مجازات
۱۰۵	مرحله سوم مجازات
۱۰۶	مرحله چهارم مجازات
۱۰۶	مرحله پنجم مجازات
۱۰۷	مجازات اعمال خاص
۱۰۸	الف) مجازات قتل عمد

ب) مجازات صدمه جسمی به دیگران ۱۰۸

ج) مجازات حیوانات هنگام ضرر زدن ۱۰۹

د) مجازات بی مبالاتی ۱۰۹

ه) مجازات دزدی ۱۱۰

و) مجازات خسارت به اموال دیگران ۱۱۰

ز) مجازات خیانت در امانت ۱۱۰

ح) مجازات اطاعت نکردن از پدر ۱۱۱

ط) ارتباطات نامشروع ۱۱۱

ی) مجازات تهمت زنا زدن به دیگران ۱۱۲

ک) مجازات جادوگری ۱۱۳

ل) مجازات قرانی برای غیر خدا ۱۱۳

م) مجازات زدن بار و مال ۱۱۳

ن) مجازات دزدیدن انسان بگری ۱۱۳

فصل نخست: در باره مسیحیت ۱۱۷

تاریخچه مسیحیت ۱۱۷

کتاب مقدس مسیحیان ۱۱۸

فصل دوم: پیش فرض های معنای زندگی در مسیحیت ۱۲۳

۱. اعتقاد به وجود خدای متشخص ۱۲۳

خدا در انسان متجسد می شود. ۱۲۴

شناخت خدا فقط از طریق عیسی ۱۲۵

الوهیت عیسی و تثلیث ۱۲۵

۲. خلقت عالم توسط خداوند ۱۲۷

۳. وحدت عالم در دین مسیحیت ۱۲۷

۴. هدفداری خلقت ۱۲۷

۵. زندگی پس از مرگ ۱۲۷

۱۲۸	بدن انسان
۱۲۹	عیسی داور روز جزا
۱۳۰	۶. اختیار انسان
۱۳۳	فصل سوم: معنای زندگی نزد مسیحیت
۱۳۵	فصل چهارم: افعال مقرب و میبگذ انسان به معنای زندگی
۱۳۵	اعمال مقرب در ارتباط انسان با خدا
۱۳۶	۱. فقط با خدا را دوست داشته باشد.
۱۳۶	۲. ری نداشته باشد.
۱۳۶	۳. به امور دنیایی فکر نکند.
۱۳۷	۴. به شریعت عمل کند.
۱۴۰	ایمان به تنهایی عامل رستگاری نیست.
۱۴۴	شریعت میزانی برای تشخیص خوب و بد
۱۴۴	ایمان به عیسی باعث دوری از سه
۱۴۸	افعال مقرب در رابطه انسان با انسان‌های دیگر
۱۴۸	محبت بی‌قید و شرط به تمامی انسان‌ها
۱۴۹	رفتار با دیگران همان طور که انسان دوست دارد با او رفتار شود
۱۴۹	قرار ندادن امور مقدس در اختیار انسان‌های بدکار
۱۴۹	روابط زن و شوهر
۱۵۰	اطاعت زن از شوهر
۱۵۰	دوست داشتن مرد زن را
۱۵۱	وظیفه فرزندان نسبت به والدین
	وظیفه والدین نسبت به فرزندان (سرزنش نکردن بیش از اندازه، تربیت مناسب، آموزش
۱۵۱	دینی)
۱۵۱	وظیفه غلامان نسبت به اربابان
۱۵۱	وظیفه اربابان نسبت به غلامان

۱۵۲	بخش گناهان
۱۵۴	پاکی در دنیا عامل رستگاری
۱۵۴	حواس انسان عامل ناپاکی
۱۵۵	نتیجه توجه به معنای زندگی
۱۵۵	برآوردن نیاز بندگان
۱۵۵	اجابت خواسته‌های بندگان
۱۵۹	بخش دوم: معنای زندگی در اسلام
۱۶۱	فصل نخست: درباره اسلام
۱۶۱	طلوع اسلام
۱۶۳	مهم‌ترین وصیت محمد
۱۶۴	جانشینان محمد
۱۶۴	اختلاف میان مسلمانان
۱۶۵	کتاب مقدس مسلمانان
۱۶۷	فصل دوم: پیش‌فرض‌های معنای زندگی در اسلام
۱۶۷	۱. شخص‌وار بودن خداوند در دین اسلام
۱۶۷	نشانه‌های متشخص بودن خداوند
۱۶۷	متکلم
۱۶۸	مالک همه چیز
۱۶۹	دانا
۱۷۰	سمیع و بصیر (شنوا و بینا)
۱۷۰	عادل
۱۷۰	قادر مطلق و مختار
۱۷۱	نشانه‌های غیر متشخص بودن خداوند
۱۷۱	لطیف
۱۷۱	واحد

۱۷۲	بودن در همه جا
۱۷۲	۲. خلقت عالم توسط خداوند
۱۷۳	۳. وحدت عالم در دین اسلام
۱۷۳	آسمان و زمین
۱۷۴	فرشتگان
۱۷۵	شیطان
۱۷۶	شعور حیوانات
۱۷۷	شعور ده
۱۷۷	۴. هدفداری خاقت
۱۷۹	۵. زندگی پس از مرگ
۱۸۰	وضع انسان در دنیا
۱۸۱	انسان بعد از مرگ
۱۸۲	رستاخیز
۱۸۲	رابطه زندگی در این دنیا و دنیای دیگر
۱۸۳	۶. اختیار انسان
۱۸۴	میل به نیکی و بدی در انسان
۱۸۴	راه غلبه بر بدی
۱۸۴	خواست خداوند از انسان
۱۸۷	فصل سوم: معنای زندگی انسان در دین اسلام
۱۸۷	هدف فردی زندگی در دین اسلام
۱۸۸	هدف اجتماعی زندگی در دین اسلام
۱۹۱	فصل چهارم: افعال مقرب و مبعد انسان به معنای زندگی
۱۹۱	اعمال مقرب در ارتباط انسان با خدا
۱۹۱	الف) اطاعت و عبادت
۱۹۲	ب) غیر از خدا را نپرستیدن

۱۹۲	دعا و نماز
۱۹۲	اعمال مقرب در ارتباط انسان با انسان‌های دیگر
۱۹۳	۱. احکام نفی‌ای
۱۹۷	۲. احکام اثباتی
۱۹۹	افعال مبغذ انسان به معنای زندگی
۱۹۹	تأثیر گناه آدم و حوا بر انسان‌های دیگر
۲۰۰	انواع گناهان
۲۰۲	توبه و کفاره
۲۰۳	فصل پنجم: نتیجه تمیز نکردن به معنای زندگی
۲۰۳	مجازات مجرمین در دنیا
۲۰۴	الف) مجازات قتل عمد
۲۰۴	ب) مجازات صدمه جسمی به دیگران
۲۰۴	ج) مجازات دزدی
۲۰۴	د) مجازات محاربه و فساد در زمین
۲۰۴	مجازات مجرمین در آخرت
۲۰۴	ابدی بودن عذاب
۲۰۵	گریز ناپذیری بدکاران از عذاب
۲۰۵	سخت‌تر بودن عذاب آخرت از بلا و گرفتاری‌های دنیا
۲۰۵	اعتراف کافران به حقانیت عذاب خدا به هنگام عرضه آنان بر آتش
۲۰۵	تمنای جهنمیان برای افزایش عذاب سران گمراهی
۲۰۵	یقین مشرکان به توحید پس از مشاهده عذاب اخروی
۲۰۵	جاودانگی منافقان در آتش دوزخ
۲۰۵	عذاب سخت کفار در ازای ناسپاسی آنان
۲۰۵	بی نتیجه بودن اندوخته‌های کفار برای رهایی آنان از عذاب دردناک
۲۰۷	نتیجه‌گیری

۲۰۷	مقایسه پیش‌فرض‌های معنای زندگی
۲۰۷	۱. شخص‌وار بودن خدا
۲۰۸	۲. خلقت عالم توسط خداوند
۲۰۸	۳. وحدت عالم
۲۰۸	۴. هدف‌داری خلقت
۲۰۸	۵. زندگی پس از مرگ
۲۰۹	۶. اختیار انسان
۲۰۹	معنای زندگی
۲۱۰	افعال مقرب و مبیعدارسار به معنای زندگی
۲۱۳	فهرست منابع

مقدمه

خلقت آدمی به اختار، خودش نیست لیکن هر انسانی برای زنده بودنش تلاش می‌کند.^۱ آدمی برای زیستن در جهان نیاز به یک «برای...» دارد. اگر این برای نباشد، دلیلی برای ادامه حیات خود نمی‌بیند و نمی‌داند نیروهای خود را به کدامین سمت و سو معطوف دارد و عمر خود را مصروف چه چیزی بکند. انسان کاری را انجام می‌دهد که نفعی ببرد.^۲ آن نفع، هدف از انجام آن کار است و اگر نباشد دست به هیچ کاری نمی‌زند. اگر نفع را انجام داد و احياناً به نفع مورد نظرش رسید به دنبال انجام کارهای دیگر و نفع‌های دیگر نیز می‌راند... پرسشی که پیش می‌آید این است که انسان با رسیدن به این نفع‌های جزئی به دنبال چیست؟ به نظر می‌آید که انسان در همه این تلاش‌ها به دنبال هدف بزرگ‌تری است که در تمام زندگی برای آن تلاش می‌کند... این اهداف جزئی نیز برای رسیدن انسان به آن هدف بزرگ‌تر است. این همان برای... است که عامل زیستن انسان است. این برای همان معنای زندگی است. به قول لوک فری «همه چیز حکایت از آن دارد که ما نمی‌توانیم بدون تعیین اهدافی که باید به آن‌ها رسید زندگی کنیم» (فری ۱۳۸۳).

اما همه سخن بر سر این است که این برای را از کجا می‌توان آورد؟ آیا این برای در دل نظام خلقت حک شده است و باید به جستجویش رفت؟ اگر چنین است آیا راه جستجوی آن، کتب دینی و مذهبی است؟ و یا اصلاً این برای عینیتی ندارد و امری کاملاً وابسته به شخص است و هر کس خود باید یک برای برای زندگی خود تعریف کند؟

۱. اگر از عده کمی که دست به خودکشی می‌زنند صرف نظر کنیم، تمام انسان‌ها برای زنده بودن تلاش می‌کنند.

۲. منظور از نفع در اینجا نفع مادی صرف نیست.

معنای زندگی یکی از مهم‌ترین موضوعات فلسفی، روان‌شناختی و دینی در عصر حاضر است. در گذشته بی‌معنایی در زندگی بوده است؛ اما هیچگاه به اندازه امروزه بحث از معنای زندگی مطرح نبوده است (بیات ۱۳۸۹، ۲۹). به قول آلبر کامو^۱ مهم‌ترین مسئله فلسفی که در زندگی انسان

۱. آلبر کامو نویسندهٔ توانا و فیلسوف نامی فرانسوی (۱۹۱۳-۱۹۶۰) همچون «ژان پل سارتر»، از روشنگران مکتب اگزیستانسیالیسم به شمار می‌رود. او در سال ۱۹۵۷ و در سن ۴۴ سالگی، موفق به دریافت جایزهٔ نوبل ادبی شد. در هفتم امبر ۱۹۱۳، در الجزایر و در خانواده‌ای فرانسوی - الجزایری به دنیا آمد. مادرش اصل و نسب اسپانیایی داشت و پدرش در سال ۱۹۱۴ در جنگ جهانی اول در حین مبارزه داوطلبانه کشته شد و به همین دلیل، دوران کودکی کامو در فقر و تنگدستی گذشت. در سال ۱۹۲۳، در آزمون ورودی آموزشگاه‌ای پذیرفته شد و پس از پایان تحصیلات خود، در آنجا به دانشگاه الجزایر راه یافت. او در کنار تحصیل، فعالیت ورزشی داشت و دروازه‌بان تیم فوتبال دانشکده بود. اما به بیماری سل در سال ۱۹۳۰، به فعالیت ورزشی و فوتبال کامو خاتمه داد. آثار کامو عبارتند از:

متافیزیک مسیحیت و مکتب نوافلاطونی (۱۹۵۱): متافیزیک مسیحیت و مکتب نوافلاطونی که در بین تمامی آثار کامو کمترین خوانش را داشته است، در پی برقراری ارتباط میان فلسفه یونانیان و مسیحیت است. پشت و رو (۱۹۳۷) ایده‌های مهم کتاب شامل زندگی، یأس در زندگی و اهمیت تعامل اجتماعی است. کتاب هیچ گونه پیشنهاد یا دستورالعمل روشنی مبنی بر اینکه خوشحالی چگونه به دست می‌آید را ارائه نمی‌دهد و تنها موردی که مطرح می‌کند ایده بی‌آلایشی است. کامو عنوان می‌دهد که جهان ساده است. او این امر را بین بله و خیر کشف می‌کند. شما زندگی می‌کنید، دوره‌ای از خوشحالی و غم را تجربه می‌کنید و سرانجام می‌میرید. به نظر می‌رسد او می‌خواهد بگوید شیوهٔ صحیح زندگی این است که ساده زندگی را بپذیرفته و سعی نکنیم که از جنبه‌های اشتباه زندگی ممانعت ورزیم یا به مسائل بسیار بفرنج نه بگوییم.

عیش (۱۹۳۸) شامل چندین مقاله است که در الجزایر نوشته شد و سپس به اساس برای دامه‌کارهای کامو تبدیل شد. این مقالات آهنگین و موزون، به شرح عیاشی هوشیارانه در جهان، شادی ذاتی در طبیعت و غوطه‌ور شدن در لذت محض می‌پردازد. این تجربیات هنوز هم به عنوان راهی برای حل مسائل فلسفی از جمله یافتن معنای زندگی در مواجهه با مرگ، مطرح می‌شود.

کالیگولا (۱۹۳۸) این کتاب تعدادی نمایشنامه است که درون یک نمایشنامه جای گرفته‌اند.

پیگانه (۱۹۴۲) شناخته شده‌ترین رمان کامو به شمار می‌آید.

افسانهٔ سیزیف (۱۹۴۲) رسالهٔ بلند کامو در مورد پوچی است. او می‌خواهد بداند آیا بدون وجود خدا می‌توان ارزش‌های معناداری در این جهان یافت.

سوء تفاهم (۱۹۴۴) این کتاب با عنوان قصد متقابل نیز شناخته می‌شود. کامو از طریق نمایشنامه، خطر فردگرایی افراطی و سوء تفاهم‌هایی را مشخص می‌سازد که وقتی انسان‌ها بنا بر قصد متقابل صحبت می‌کنند، از پی هم می‌آیند.

بسیار نقش دارد، پاسخ به این پرسش است که آیا زندگی انسان ارزش زیستن دارد؟ به عبارت دیگر آیا زندگی انسان با صرفه است یا خیر؟ آیا این همه تلاش که انسان برای رسیدن به منافع خاص انجام می‌دهد و رنج‌هایی که متحمل می‌شود در قبال منافع به دست آمده با صرفه است یا خیر؟ اگر این مسئله حل شد و فهمید که زیستن به مخارجش و تحمل رنج‌های آن نمی‌ارزد تنها راهی که برای

طاعون (۱۹۴۷) طاعون تمثیلی از فاشیسم است. تلاش تیم‌های به‌سازی سیستم بهداشتی در تبرستان بر علیه طاعون انعکاس دهه تفکر قبلی کامو در مورد پوچی بوده و یک مقابله سودمند با بدبینی و فردگرایی سوء تفاهم و بیگانه است.

حکومت نظامی (۱۹۴۸) نمایشنامه‌ای در سه بخش است. در بخش نخست طاعون به مثابه مرد یونیرم پوشی مجسم شده که با یک منشی با عنوان مرگ همراه شده است. طاعون بر شهر مسلط می‌شود و مرگ نام‌ها را تدفین می‌کند. طاعون توتالیتاریسم و مرگ، مبتلا و فادار او است. در بخش دوم دیگو تلاش می‌کند تا مقاومت را سازماندهی کند اما این کوشش با شکست مواجه می‌شود و در قبال این ناامیدی وی گروگان بیگانه‌ای را گرفته و او را تا سطح دشمن خود تنزل می‌دهد. در قسمت سوم اپیسمی مردم، مرگ، کتاب خود را تسلیم مردمی می‌کند که مشتاقانه اسامی افرادی را که دوست ندارند خط زده و در این‌گونه دشمن خود را حذف می‌کنند.

عادل‌ها (۱۹۵۰) داستان بر مبنای ترور گرنندوک سرشکستار، رویچ (Grand Duke Sergei Alexandrovich) در سال ۱۹۰۵ نوشته شده است. صرف نظر از ابتکاری بودن اثر، کامو برای آشف اخلاقیات نهفته در قتل سیاسی از اشخاص تاریخی واقعی نیز بهره برده است.

طاغی (۱۹۵۱) کامو در طاغی ارزیابی خود از پوچی را دنبال می‌کند، ارزشی را در شورش، در انسجامی خاص، کشف می‌کند.

تاہستان (۱۹۵۴) مینوتار (Minotaur)، یا توقف در آران نام دارد.

سقوط (۱۹۵۶) کتاب سقوط از سوی بسیاری از صاحب‌نظران شاهکار کامو لقب گرفته است. سقوط پس از بازخوردهای چشمگیر و بسیار عمومی کتاب طاغی نوشته شده و با اقتدار به تشریح بحران‌های مدرنیته می‌پردازد.

تعمید و پادشاهی (۱۹۵۷) مجموعه‌ای از شش داستان کوتاه است که هر یک با مباحث پوچی و وجود، کنایات مذهبی قوی و مشکل ارتباطات، گره خورده‌اند.

تسخیرشدگان (۱۹۵۹) نمایشنامه‌ای است که آلبر کامو با اقتباس از رمان تسخیرشده تودور داستایفسکی نوشته است. مرگ خوش (۱۹۷۰) کامو کتاب مرگ خوش را قبل از بیگانه نوشت ولی آن را منتشر نکرد. اولین نسخه کتاب تقریباً ده سال پس از مرگ کامو انتشار یافت.

نخستین انسان (۱۹۹۵) کامو هنوز در حال نوشتن نخستین مرد بود که زندگی‌اش به طور ناگهانی در حادثه تصادف ماشین به پایان رسید. با بهره‌گیری از یادداشت‌ها و دست‌نوشته‌هایی که او بر جای گذاشته بود کتابی در سال ۱۹۹۴، سی

انسان باقی می ماند خودکشی است (ملکیان، تاریخ فلسفه غرب ۱۳۷۷، ص ۱۰). با توجه به این موضوع جا دارد که معنای زندگی کاویده شود.

به موضوع معنای زندگی از منظرهای گوناگون می توان نگریست. از این رو، در حوزه های مختلف سخن از معنای زندگی به میان می آید. هر جهان بینی و دینی برای زندگی انسان هدفی مشخص می کند که معتقدین به آن جهان بینی و پیروان آن دین، برای رسیدن به آن تلاش می کنند و ملاک پابندی یک انسان به جهان بینی یا دین خاصی تلاشی است که برای تحقق آن هدف دارد.

مسیحیت، یهودیت و اسلام سه دین بزرگ از ادیان زنده^۱ الهی است که پیروان زیادی در دنیا دارند. بحث از معنای زندگی در این سه دین و مقایسه آنها با هم، برای دینداران و نیز برای کسانی که می خواهند دینی انتخاب کنند، بسیار مهم است. این پژوهش، به بررسی معنای زندگی در این سه دین بزرگ و الهی می پردازد.

برای فهم معنای زندگی شایسته است به ایضاح مفاهیم مأخوذ در این تعبیر بپردازیم.

معنا

شکی نیست که بعضی چیزها معنا را می نامیم و بعضی چیزهای دیگر را بی معنا. یکی از چیزهایی که با معنا یا بی معنا می نامیم کلمات و جملات است. اما وقتی کلمه یا عبارتی را با معنا می دانیم یعنی چه؟ کلمه گوجه معنا دارد اما کلمه هرگز معنا ندارد. بین این دو کلمه چه فرقی است که یکی را معنادار می نامیم و دیگری را نه؟ وقتی از معنای واژه ها یا عبارات پرسش می کنیم، در واقع، پرسش ما این است که واژه ها یا عبارات معمولاً برای ابلاغ چه چیزی استعمال می شوند. اگر واژه ای برای ابلاغ چیزی به کار رود معنادار است و گرنه بی معنا تلقی می شود.

توضیح آن که: انسان برای بیان مقصود خود الفاظی را وضع می کند. پس هر لفظی بر معنا یا معنایی دلالت دارد. در حقیقت لفظ و معنا به گونه ای ارتباط وثیق با هم دارند که تصور لفظ، موجب تصور معنا می شود. اگر وجود ذهن و وجود ذهنی را بپذیریم، مفهوم، همان صورت ذهنی یک شیء است. زیرا برای این که بتوانیم به اشیاء پیرامون خود علم پیدا کنیم، لازم است که در ذهن صورتی از آن شیء ایجاد شود، که به آن مفهوم می گویند. مفهوم، شأن حکایت از خارج، بدون ترتب آثار خارجی دارد. به مفهوم، وجود ذهنی نیز می گویند. البته گاهی به مفهوم، «ما يفهم من اللفظ» نیز گفته

۱. دین زنده به دینی گفته می شود که دارای پیروان متناهی باشد.

می‌شود که به «معنا» نزدیک می‌شود (لاهیجی ۱۳۸۳، ص ۵۹). ذهن، مفهوم را از فرد یا مصداق اخذ می‌کند و پس از تجرید آثار خارجی از آن، مفهوم را می‌سازد (خاتمی ۱۳۷۰، ص ۲۰۴).

از آن جایی که یک شیء، وجود خارجی دارد که از آن به مصداق یاد می‌شود؛ وجودی ذهنی تحت عنوان مفهوم و وجودی لفظی، تحت عنوان لفظ دارد که این لفظ هم از معنایی حکایت می‌کند. می‌توان گفت: تفاوت مفهوم با معنا صرفاً در نوع لحاظ و اعتبار آن‌ها است. اگر به آن چه در ذهن است به لحاظ محکی لفظ نگریسته شود، معنا و اگر به لحاظ موجود در ذهن نگریسته شود، مفهوم گویند. در واقع لفظ به معنا اشاره می‌کند و معنا چیزی است که یک لفظ به آن معطوف است و بر آن دلالت دارد.

آن چه گفته شد، مورد معناداری کلمات بود. جملات نیز که از ترکیب کلمات حاصل می‌شوند باید با معنا باشند. دیدگاه سنتی برای این که جمله‌ای دارای معنا باشد دو شرط را لازم می‌دانستند:

الف) معنادار بودن مفردات؛

ب) ساختار نحوی مناسب داشتن.

به نظر این دو شرط لازم هستند اما کافی نیست. وقتی می‌گوییم پنج شنبه به داد چهارشنبه رسید یا دایره وزید؛ در هر دو جمله مفردات دارای معنا هستند و ساختار نحوی زبان رعایت شده است اما این جملات دارای معنا نیستند. بحث معناداری جملات هنوز از است و جولانگاه نظرگاه اندیشمندان^۱.

گاهی برای یک موجود، یا پدیده معنایی قائل می‌شویم. مثلاً می‌پریم، معنای این کار چیست؟ در این حالت منظور از معنا چیست؟ به نظر می‌آید در این حالت نیز منظور از معنا، آن چیزی است که آن موجود یا پدیده به نوعی بر آن دلالت می‌کند. وقتی اخم می‌کنیم، اخم دلالت بر ناراحتی دارد پس معنای اخم، ناراحت بودن اخم کننده است.

^۱. پوزیتیویست‌های منطقی جمله‌ای را معنادار می‌دانستند که قابل تحقیق تجربی باشد. بر این نظریه اشکالاتی وارد کرده‌اند از جمله: الف) این نظریه مبتلا به دور فلسفی است؛ زیرا می‌گوید جمله وقتی تحقیق‌پذیر است که معنادار باشد و وقتی معنادار است که قابل تحقیق تجربی باشد و این دور است. ب) مطابق این معیار خود جمله‌ای که قابل تحقیق تجربی نیست، معنادار نیست قابل تحقیق تجربی نیست پس معنادار نیست.